4

FELSEFE 10 · 1. ÜNİTE · 4. konu

Felsefi Soruların Temel Özellikleri

"Pencere kapalı mı?" ile "Güzel nedir?" arasındaki fark ne?

Bir günde sorduğun her soru aynı işi görmez

Soru	Türü	Ne yapar?
"Pencere kapalı mı?"	**Pratik soru**	Anlık bir ihtiyacı karşılar
"Uyku süresi dikkati etkiler mi?"	**Bilimsel soru**	Ölçülebilir olguları açıklar
"Güzelliğin herkes için geçerli bir ölçütü var mı?"	**Felsefi soru**	Temel ilkeleri arar

felsefesinifi.com

Felsefi soru ne bakarak ne ölçerek kapanır

İnsan merak ve hayretle soru sorar. Bazen alışılmışın ötesine geçip görünenin arkasını merak eder.

Felsefi soru

Görünenin ardındaki temel ilkeleri arayan; varlığın, bilginin ve değerlerin anlamını derinlemesine soruşturan sorudur.

felsefesinifi.com

Bir soruyu felsefi yapan beş özellik vardır

Kavramsal derinlik

Açık uçluluk

Evrensellik

Kurucu/ yönlendirici olma

Tutarlı olma

felsefesinifi.com

Felsefi soru olaya değil, kavramın özüne iner

"Bu karar adil mi?"

Tek bir uygulamayı tartar.
Felsefi değildir.

değil

"Adalet nedir?"

Kavramın özüne ve dayandığı temele iner. Felsefidir.

Kavramsal derinlik: sorunun bir kavramın özüne ve temellerine yönelmesi.

felsefesinifi.com

Felsefi sorunun tek ve kesin bir cevabı yoktur

"Su kaç derecede kaynar?"

Kesin bir cevabı vardır; cevap bulununca soru kapanır.

değil

"Güzel nedir?"

Farklı ama tutarlı cevaplar alır; her cevap yeni sorular doğurur.

Açık uçluluk: felsefi sorunun tek ve kesin bir cevabının olmaması.

felsefesinifi.com

Felsefi soru her çağda ve her yerde insanı ilgilendirir

"Bu şehrin nüfusu ne kadar?"

Belli bir yer ve zamanla sınırlıdır.

değil

"İdeal bir toplum nasıl olmalıdır?"

Her çağda, her ülkede insanı ilgilendirir.

Evrensellik: zamana ve mekâna bağlı kalmadan insan olmanın temel durumlarıyla ilgilenmek.

felsefesinifi.com

Felsefi sorunun cevabı başka soruları da biçimlendirir

"Bugün ne giymeliyim?"

Etkisi o günle sınırlıdır.

değil

"Varlığın bir amacı var mıdır?"

Cevabı hayat görüşünü ve pek çok soruyu belirler.

Kurucu/yönlendirici olma: cevabın diğer soruları ve dünya görüşünü şekillendirmesi.

felsefesinifi.com

Felsefi soru aynı düşünme düzeyinde kalmalıdır

"Ben kimim?" Kişisel kimlik düzeyinde

Hatıralar, tercihler, karakter, bilincin sürekliliği

ya da

"Ben kimim?" Biyolojik düzeyde

DNA dizilimi, hücre yapısı, organizmanın fiziksel sürekliliği

Tutarlı olma (tutarlılık): sorunun belli bir çerçevede, aynı düşünme düzeyinde sorulması.

felsefesinifi.com

Bir hastane kaydı felsefi bir soruya dönüşebilir

1951

Henrietta Lacks'tan rızası alınmadan doku alınır. Hücreler laboratuvarda çoğalmayı sürdürür ve "HeLa" hücre hattı olur; aşı ve kanser araştırmalarında kullanılır. Ailesi bunu yıllar sonra tesadüfen öğrenir.

felsefesinifi.com

Theseus'un gemisi bir düşünce deneyidir

Düşünce deneyi

Atinalılar Theseus'un gemisini yıllarca korur. Çürüyen her tahta yenisiyle değiştirilir; sonunda ilk parçaların hiçbiri kalmaz. Eski parçalarla ikinci bir gemi kurulursa ortada iki gemi olur.

felsefesinifi.com

Düşünce deneyi: bir düşünceyi sınamak için zihinde kurulan varsayımsal durum.

Robert Nozick'in Tecrübe Makinesi de bir düşünce deneyidir

Düşünce deneyi

Bir tanka giriyorsun; elektrotlar seni dış dünyadan koparıyor. Makine istediğin her başarıyı, mutluluğu ve ilişkiyi kusursuz bir benzetimle yaşatıyor. Her şeyi gerçek sanıyorsun ve geri dönüş yok.

felsefesinifi.com

Kaçınılmaz bir kazada otonom araç bir seçim yapar

Örnek

Önüne aniden engel çıkan araç ya engele çarpıp yolcusunu ya da kaldırıma çıkıp olayla ilgisiz bir yayayı tehlikeye atacaktır. "Önce kullanıcıyı koru" diye kodlanan araç kaldırıma yönelir.

felsefesinifi.com

Sıra sende

Bu dört sahnenin her birinden kendi felsefi sorunu kur. Sonra sorunu beş özelliğe göre sına.

felsefesinifi.com

Sorunu sınamak için üç şeye bakarsın

Refleksif sorgulama: sorduğun soruyu yeniden düşünerek sınamak.

Başlık	Kendine sorduğun
Sorunun amacı	Bu soruyla neyi açığa çıkarmak istiyorum?
Ön kabul	Soruyu sorarken neyi baştan doğru saydım?
Anahtar kavramlar	Sorudaki kavramlara hangi anlamı yüklüyorum?

felsefesinifi.com

Her sorunun içinde gizli bir ön kabul olabilir

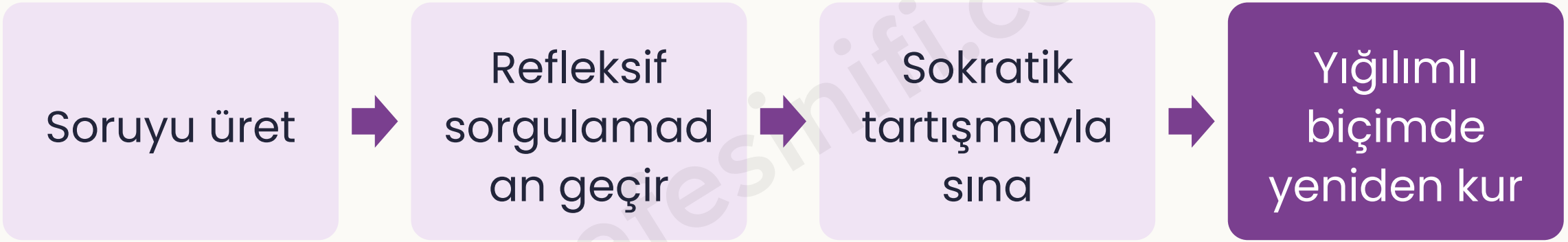
Örnek

"Hangisi gerçek Theseus'un gemisi?" diye soran, iki gemiden birinin gerçek olduğunu baştan varsaymıştır. Belki ikisi de, belki hiçbiri asıl gemi değildir.

Ön kabul: doğruluğu tartışılmadan baştan varsayılan düşünce. Fark ettiğinde soru da değişir.

felsefesinifi.com

Soru sınanır ve yeniden kurulur

Böylece soru daha nitelikli hâle gelir.

felsefesinifi.com